

Соколовський О. Л.,
д.філос.н., професор,
професор ЗВО кафедри філософії та політології
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ВЧЕННЯ

Становлення і розвиток європейської науки у Новий час не лише спричинило переосмисленню традиційної релігійної картини світу, а й зумовило принциповий перелом у парадигмі протестантської теології. Трансформації у релігійному світогляді призвело до зародження лібералізму в теології відповідно до запитів західноєвропейської культури. Ліберали акцентували увагу на ідеї метафоричності світу з часів виникнення християнства. Використання біблійної понятійно-термінологічної системи призвело до втрати розуміння сучасною людиною основ християнського віровчення і його актуальності у реаліях сьогодення. Представники протестантської ліберальної теології намагалися переосмислити традиційне вчення з урахуванням нових тенденцій у релігійному і філософському світорозумінні.

Представники ліберальної теології переосмислюючи традиційні догматичні засади християнського віровчення, прагнули використати наукові надбання та адаптувати своє вчення в умовах зростаючої історичної мінливості. Етичні та естетичні інтерпретації біблійних текстів призвели до трансформації християнства в етико-гуманістичну систему, натомість традиційні теологи наполягали на їх буквальному розумінні. Дослідження Святого Письма ліберальні теологи намагалися розвивати в контексті історико-критичного методу, а також компаративного мовознавства, ґрунтуючись на текстологічному та герменевтичному аналізі.

Засудження надмірного лібералізму в теології, який змінював уявлення про Бога й нівелював моральне значення природи Ісуса Христа. Це сприяло появі низки нових доктрин та підходів щодо модернізації теологічних концепцій, на ґрунті яких сформувалася нова ортодоксія в протестантизмі.

Послідовники неортодоксального вчення критикували погляди лібералів на Святе Письмо як результат виключно релігійно-духовних пошуків людини та розвінчували погляд на Ісуса Христа як історичну постать. Неортодокси заперечували розуміння релігії як прояву природи людини та частини культурної історії. Для них культура була результатом і вираженням релігії з акцентом на вивченні людської істоти та Всесвіту до і після вимирання життя на землі. Таким чином, представники

неортодоксального вчення прагнули співвіднести віровчення з реаліями людського буття й активно реагували на гострі соціальні проблеми.

Протестантська неоортодоксія репрезентувала декілька напрямків філософсько-теологічних інтерпретацій християнського віровчення. Концепція К. Барта запропонувала нове осмислення одкровення Бога на основі особи Христа, Святого Письма та традиції Церкви [1, с. 57]. У контексті екзистенціалізму розглядає християнське віровчення П. Тілліх, вказуючи на потребу людини позбутися страху перед невідомим [2]. Онтологічний доказ буття Бога в його інтерпретації не зводиться до речей, а тому буття людини через особу Христа, на думку богослова, є пізнанням буття як такого.

В історичній ретроспективі теологія протестантської ортодоксії репрезентує повернення до витоків вчення раннього протестантизму. Вагомими підставами до цього кроку стала спроба теологів послабити та зруйнувати невиправдану часом і реаліями життя концепцію етизації християнства ліберальної теології. Вони намагалися створити нову концепцію на фундаментальних засадах ортодоксальної теології, яка відповідала сучасним вимогам часу. Основою неортодоксальних ідей стала теологічна спадщина лютеранства і кальвінізму. Проте, в умовах кризи європейської цивілізації та бажання знайти місце біблійного Бога у сучасному світобаченні неоортодоксальна теологія відступила від протестантської ортодоксії. Тому погляди представників нового вчення займали центристську позицію між традиційним і ліберальним богослов'ям. Активний розвиток неоортодоксії та використання діалектичного методу призвели до відсутності єдності у поглядах та методології представників неоортодоксії. Множинність єдиної позиції не применшив важливості неоортодоксії у теології сучасних християнських церков. Послідовники нового вчення пробудили інтерес до герменевтики, що зумовило актуалізацію святоотцівської філософської думки та її переосмислення. Застосування методів діалектичної теології сприяло поширенню руху за єднання протестантських конфесій.

Для дослідження релігійного вчення протестантської ортодоксії, необхідною умовою є дотримання загальнометодологічних принципів, а саме історичного, об'єктивності, неупередженості. Принцип історичності вимагає досліджувати та аналізувати всі історичні факти, події та явища відповідно до конкретних історичних обставин, в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості. Під час дослідження не можна розглядати події та явища відриваючи їх від часового виміру. Тобто, дані явища потрібно розглядати на підставі тогочасного аспекту та в часовому розвитку: від сформування до кінцевого етапу, не забуваючи виділяти етапи історичного розвитку. Дотримання принципу об'єктивності зобов'язує опиратися на факти в їх справжньому контексті. Кожне явище чи подію, яку ми досліджуємо, потрібно розглядати опираючись як на негативні

характеристики та властивості, так і на позитивні. Тобто, потрібно приймати до уваги всі різноманітності та суперечності, досліджувати проблематику такою, як вона була, є чи буде. Принцип неупередженості полягає в тому, що дослідження повинно проводитися виключно на основі сформованих науковцями принципів, незалежно від нашого світогляду, віросповідання чи моральних та етичних поглядів.

Література:

1. Шиманович А. Біблійна екзегетика Карла Барта: Монографія. Черкаси: Видавець Олександр Третьяков, 2022. 184 с.
2. Tillich P. Protestant Era. Chicago: The University of Chicago Press, 1948. 323 p.